

Ellen MacArthur:

Za kormilom boljeg svijeta

Ellen MacArthur

Goran Šimac • 09/11/2023 u 09:44 •

Srećom, ima na svijetu iznimnih ljudi. Ljudi zadivljujućih biografija, inspirativnih životnih priča, a k tome još i nevjerojatno usmjerenih i predanih za boljitak krhkog i ugroženog čovječanstva. Jedna od takvih je zasigurno – Ellen MacArthur.

Ellen Patricia MacArthur rođena je nedavne 1976. godine u Engleskoj, i u svojim aktualnih 47 godina postigla je mnogošto. Ponajprije, oni koji vole more, brodove, oceane, jedrenje... ili pratiti vrhunske sportske uspjehe, a nisu hendikepirani ograničenošću na nogomet, znaju kako je Ellen zasigurno jedan od najvještijih, najuspješnijih i najtrofejnijih jedriličarki na svijetu. U jedrenju je postigla vjerojatno sve što se,

u sportskom i općekarijernom smislu, može postići. Postala je planetarno poznata kao hrabra solo-jedriličarka koja je postavila rekorde u samostalnoj plovidbi oko svijeta, u najbržim jedrenjima, ‘pokupila’ glavninu postojećih nagrada, priznanja i odlikovanja i titula, iskusila vjerojatno neke od najzahtjevnijih jedriličarskih iskustava i ostala živa, zdrava, sabrana, i usmjerena na neke nove i drukčije životne plovidbe. Osim toga nije, kao većina sportskih kolega ovjenčanih slavom, uspjehom, okružena obožavateljima, te zatrpana novcem, postala sebičubno i sebično biće, već se nasuprot tome posvetila općem boljitku ljudskog roda.

Ellen MacArthur imala je samo 24 godine kada je sebi osigurala tzv. mjesto u povijesti postavši najmlađa osoba koja je sama oplovila svijet 2001. godine. Četiri godine kasnije, oborila je rekord za najbrže samostalno oplovljavanje svijeta, a koji je oplovila **u svega 71 dan**.

Godine 2005. Ellen MacArthur postala je dakle najbrža solo jedriličarka koja je oplovila svijet. Pet godina kasnije osnovala je **Zakladu Ellen MacArthur**, a kako bi pokušala popraviti stvari u svijetu, a koje se čine nepopravljive i beznadežne.

Provodeći 71 dan sama na moru, suočena s nevjerojatnom snagom i blistavom ljepotom prirode, Ellen je počela razmišljati o krhkosti sustava koje smo izgradili. Njezin brod je bio njezin svijet i njezin je opstanak u potpunosti ovisio o ograničenoj količini hrane, goriva, vode i drugih zaliha koje je, vodeći računa o skučenom skladišnom prostoru, težini i drugome, ponijela sa sobom. Shvatila je da se naše globalno gospodarstvo ne razlikuje od situacije koju je živjela ploveći sama na brodu – u potpunosti se oslanja na ograničene resurse koje izvlačimo, koristimo i zatim odlažemo, odnosno bezumno bacamo u smeće.

Svijet kao brod

-U našem trenutnom gospodarstvu uzimamo materijale sa i od Zemlje, izrađujemo proizvode od njih i na kraju ih bacamo kao otpad – proces je linearan. Nasuprot tome, u kružnom gospodarstvu prestajemo proizvoditi otpad. Kružno gospodarstvo je sustav u kojem materijali nikada ne postaju otpad, a priroda se regenerira. U kružnom gospodarstvu, proizvodi i materijali se drže u optjecaju kroz procese kao što su održavanje, ponovna uporaba, obnova, ponovna proizvodnja, recikliranje i kompostiranje. Kružno

gospodarstvo rješava klimatske promjene i druge globalne izazove, poput gubitka bioraznolikosti, otpada i onečišćenja, odvajanjem gospodarske aktivnosti od potrošnje ograničenih resursa. – pojašnjava **Ellen**.

Ellen MacArthur

Nakon što je obišla svijet – noseći sa sobom sve što joj je bilo potrebno – vratila se s novim uvidima u način na koji svijet funkcionira, kao mjesto isprepletenih ciklusa i ograničenih resursa, gdje odluke koje donosimo danas utječu na ono što ostaje za sutra.

-Kad sam se vratila, započela sam novo putovanje, zapravo sam učila kako bi razumjela kako funkcionira naše gospodarstvo. Shvatila sam kako rješenja za naše najveće probleme ne leže samo u načinu na koji proizvodimo energiju, već i u načinu na koji koristimo materijale. Sve što koristimo ograničeno je, od

plemenitih metala u našim računalima i telefonima do pijeska u cementu koji se koristi za izgradnju zgrada. Linearni sustav u kojem živimo je fundamentalno pogrešan. – isticala je **Ellen MacArthur**.

Pitala se kako bi izgledala uspješna ekonomija koja mudro koristi resurse, a ne ih bjesomučno i nepametno troši? Nakon razgovora s brojnim čelnicima velikih poslovnih sustava, inženjerima i drugim stručnjacima zaključila je da nam je izgradnja sustava koji bi mogao dugoročno funkcionirati -nadohvat ruke.

-Ali morali bismo transformirati naš ekstraktivni, ekonomski model bacanja i odbacivanja u onaj koji se temelji na načelima kružnog gospodarstva – gospodarstva osmišljenog da zadrži materijale u upotrebi, eliminira otpad i regenerira prirodne sustave. Na primjer, moramo promijeniti način na koji proizvodimo, dizajniramo, koristimo i ponovno koristimo plastiku. Naš cilj je ubrzati prijelaz na kružno gospodarstvo. Bila sam solo jedriličar i provodila sam mjesec na moru. Uspjela sam 2005. biti najbrža osoba ikada koja je solo jedrila bez prestanka oko svijeta. Kada krenete na put oko svijeta, sa sobom ponesete minimum koji vam je potreban za preživljavanje. Tako razvijate razumijevanje o tome što znači imati ograničene resurse. I stvarno me pogodila spoznaja kako je naša globalna ekonomija ista kao i brod. Imamo ograničene resurse koji su nam dostupni i koristimo ih. U linearnoj ekonomiji, uzmete materijal, napravite nešto od njega, a na kraju upotrebe proizvod se baca. Unutar kružnog gospodarstva, od samog početka dizajnirate taj proizvod tako da na kraju životnog vijeka proizvoda, on može ponovno kružiti kao novi proizvod ili se pak materijali mogu potpuno ili u najvećoj mjeri – pojašnjava **Ellen MacArthur**.

Ekonomija može trajati vječno

Kružno gospodarstvo je sustav u kojem materijali nikada ne postaju otpad, a priroda se regenerira. U kružnom gospodarstvu, proizvodi i materijali se drže u optjecaju kroz procese kao što su održavanje, ponovna uporaba, obnova, ponovna proizvodnja, recikliranje i kompostiranje. Kružno gospodarstvo rješava klimatske promjene i druge globalne izazove, poput gubitka bioraznolikosti, otpada i onečišćenja, odvajanjem gospodarske aktivnosti od potrošnje ograničenih resursa.

U našem trenutnom gospodarstvu uzimamo materijale sa Zemlje, izrađujemo proizvode od njih i na kraju ih bacamo kao otpad – proces je linearan. Nasuprot tome, u kružnom gospodarstvu prestajemo proizvoditi otpad.

-Kako bismo stvorili kružno gospodarstvo za plastiku, moramo eliminirati plastiku koja nam nije potrebna. Moramo uvesti inovacije za plastiku koju radimo. Moramo se pobrinuti da se ta plastika zatim reciklira. Otkako smo započeli djelovati u skladu s ciljevima takvog gospodarenja plastikom, surađivali smo s ključnim svjetskim tvrtkama i kreatorima politika. Imamo preko tisuću organizacija širom svijeta koje rade na tome. Imamo uz sebe i Global Commitment, koji upravlja s oko 20 posto globalne proizvodnje plastične ambalaže – i oni su potpisali svoj pristanak za sudjelovanje u kružnom gospodarstvu za plastiku. Moramo promijeniti sustave kako bi takvo kružno gospodarstvo postalo norma, te kako bi takvi kružni proizvodi postali norma. Kružna ekonomija je i odlična ekonomska prilika, prilika za osnaživanje ekonomije. Omogućuje nova radna mjesta u regeneraciji proizvoda, u proizvodnji usluga. To je prilika za uporabu materijala i pametnije gospodarenje otpadom i kontrolu onečišćenja. I ako ovo dobro shvatimo, i budemo inovativni, i budemo kreativni, možemo izgraditi ekonomiju koja može napredovati i koja može trajati vječno.- optimistično zaključuje vizionarka **Ellen**.

Ellen ponovno inspirira tisuće ljudi. Ne tako davno oduševljavala je mnoge dok su je pratili u njenim plovidbama i avanturama, u borbama s olujnim vjetrovima, zaobilaženje santi leda i izbjegavanje sudara s kitom. Njene dogodovštine su očaravale milijune ljudi. Mentalni i fizički napor plovidbe, sloboda otvorenog mora, stapanje s iskonskim elementima prirode, uranjanje u prekrasnu snagu i ljepotu oceana bili su sve o čemu je MacArthur sanjala i što je zanimalo u životu.

Promjena kursa

Iznenada, barem za one koji su je zorno pratili, na vrhuncu karijere, povukla se iz natjecateljskog jedrenja i potpuno promijenila smjer, ili kurs, recimo to jedriličarskim rječnikom.

Kormilo samačkog plovila na pogibeljnom putevima oko svijeta zamijenila je drukčijim kormilarenjem – na

kursu za boljitak svijeta.

Vrijeme provedeno samo na moru, preživljavanje s ograničenim zalihama hrane, vode i goriva, dalo je joj je jasnu predožbu i duboku svijest o tome što znači živjeti s ograničenim sredstvima. Uočila je evidentnu paralelu s čovječanstvom, koje je trošilo, odonso još uvijek troši, puno više od onoga što je Zemlja mogla pružiti i što pruža i može dati.

Ellen MacArthur

-Ne možete koristiti ograničene resurse u svijetu s rastućom populacijom. To jednostavno ne može funkcionirati. Moramo ponovno razmisliti i redizajnirati cijeli naš ekonomski model – kazala je jednom prilikom **MacArthur Programu Ujedinjenih naroda za okoliš (UNEP)**, a koji ju je kasnije ovjenčao još jednim globalnim priznanjem, najvišim te vrste za planetarno djelovanje, titulom **Šampionka Zemlje**.

Ellen je sigurno zaslužila titulu tog naziva jer je istu tu Zemlju oplovila uokolo više puta, a li još više jer je 2010. osnovala **Zakladu Ellen MacArthur** kako bi prikupila potporu za cirkularnije globalno gospodarstvo usmjereno na uklanjanje otpada i onečišćenja – uključujući plastiku –, promicanje ponovne upotrebe proizvoda i materijala i regeneraciju prirode.

-Potrebna nam je sustavna transformacija kako bismo se uhvatili u koštac s krizom plastičnog onečišćenja. Zaklada Ellen MacArthur odigrala je ključnu ulogu u angažiranju tvrtki i donositelja odluka, omogućujući rješenja velikih razmjera koja nas mogu pomaknuti prema budućnosti bez štete od onečišćenja plastikom – rekla je **Inger Andersen**, izvršna direktorica UNEP-a.

Inače, značajniji utjecaj Zaklade je uočen dvije godine nakon osnivanja. Otkako je lansirala svoje prvo izvješće 2012. na sastanku Svjetskog gospodarskog foruma u Davosu u Švicarskoj, Zaklada je radikalno promijenila diskurs nekih od najmoćnijih globalnih korporacija i pomogla vladama da razumiju promjene potrebne za stvaranje pametnijih i moćnijih gospodarstava.

Zaklada je povela globalne inicijative o plastici, modi i hrani, istovremeno stvarajući mrežu poslovnih vođa, kreatora politike i akademika za lansiranje i vođenje održivih praksi. Ove je godine pokrenula CircularStartup Index , javnu bazu podataka s više od 500 startupa koji ubrzavaju prijelaz na kružno gospodarstvo. Zaklada je također pomogla razviti nastavni plan i program za prvi magisterij poslovne administracije usmjeren na ovaj model.

Svake godine se proizvede 430 milijuna tona plastike, od čega dvije trećine brzo postane otpad. Onečišćenje plastikom uzrokuje između 300 i 600 milijardi američkih dolara godišnje u društvenim i ekonomskim troškovima i ubrzalo je ono što je glavni tajnik UN-a António Guterres nazvao ekološkom katastrofom .

Kada je 2010. pokrenuta Zaklada Ellen MacArthur, malo odnonso nedovoljno se govorilo o plastičnom onečišćenju.

Zaklada je 2016. izradila prvu veliku globalnu studiju o plastičnoj ambalaži. Njihova otkrića, koja su odmah dospjela na naslovnice diljem svijeta, bila su zvono za uzburu. Izvješće je izvijestilo svijet o nekim katastrofalnim, potresnim i alarmantnim podacima: među ostalim i kako se većina plastične ambalaže koristi samo jednom i kako se 95% vrijednosti plastičnog materijala za pakiranje, vrijednog nevjerojatnih 80 do 120 milijardi dolara godišnje, gubi u gospodarstvu.

Proizvodnja bezvrijdnoga

Izvješće o praćenju iz 2017. pokazalo je da se bez temeljnog redizajna i inovacija oko 30% plastične ambalaže nikada neće ponovno upotrijebiti ili reciklirati.

-Plastika se proizvodi i postoji u enormnim količinama, ali ima gotovo neznatnu vrijednost. Ona je vrhunski primjer neodrživosti linearne ekonomije. Ako stvarno želimo prijeći s linearne ekonomije na kružnu ekonomiju, onda je ovo dobro mjesto za početak. – smatra **MacArthur**.

Dakako da jest. Nije Ellen prva koja upozorava na besmisao posvemašnjeg i suludog korištenja plastike u svakodnevnom životu, svugdje i uvijek. Jedan od najgorih primjera je potpuno bespotrebno pakiranje hrane u višeslojnu plastičnu ambalažu, a da o svim drugim proizvodima da se ne govori (piće, higijenske i kućanske potrepštine...). No među prvima je koja je uspjela pokrenuti tzv. velike igrače da počnu mijenjati svoja razmišlja...

-Do 2040. prijelaz na kružnu ekonomiju mogao bi smanjiti količinu plastike koja ulazi u okoliš za više od 80%, smanjiti proizvodnju čiste plastike za 55% i smanjiti emisije stakleničkih plinova za 25%. Redizajniranjem načina na koji čovječanstvo proizvodi, koristi, obnavlja i zbrinjava plastiku također bi se moglo uštedjeti 4,5 trilijuna američkih dolara do 2040. godine – smatra ona.

Zvuči odlično i gotovo nevjerojatno. No njena Zaklada ujedinjuje više od 1000 organizacija – uključujući divove robe široke potrošnje kao što su H&M, PepsiCo i Coca-Cola Group – kao i vlade koje predstavljaju

milijardu ljudi, oko zajedničke vizije da se spriječi da plastika postane smeće.

Inače, što se tiče globalne politike, treći krug pregovora o prototipu dokumenta koji bi ograničio proizvodnju i potrošnju plastike trebao bi započeti u Nairobiju 13. studenog. Promatrači kažu da bi konačni rezultat mogao biti najznačajniji multilateralni ekološki pakt od Pariškog sporazuma o klimatskim promjenama iz 2015 .

To ćemo doznati već za nekoliko dana.

Za **Zakladu Ellen MacArthur**, sporazum mora dati prioritet prijelazu s plastičnih proizvoda za jednokratnu upotrebu na plastične proizvode za višekratnu upotrebu, a Ellen MacArthur se nada kako u budućnosti ovakav pristup i razmišljanje neće biti revolucionaran nego posve normalan.

-Jedna od najbitnijih stvari koje naučite prilikom utrka na oceanu i u naporima za obaranje rekorda je da shvatite važnost cilja. To je zato jer jednostavno morate biti motivirani i morate razumjeti kamo točno pokušavate stići. Kružno gospodarstvo vidim kao priliku. To je fantastični cilj. – zaključuje Ellen, u utrci za bolji svijet.

Želimo joj da čvrsto drži kormilo i sigurno prođe kroz oluje ljudske gluposti i uragane samouništenja i dovede svijet na cilj, u mirnu luku, i to u rekordnom roku.

Ellen MacArthur

*Tekst je realiziran uz pomoć sredstava iz Projekta poticanja novinarske izvrsnosti 2023. – Agencije za elektroničke medije.